

Zpravodaj

KROUZKU PRÁTEL RODOPISU A HERALDIKY
PŘI MĚSTSKÉM ARCHÍVU V PLZNI

Ročník I., 1969

Číslo 1-2

Úvodem

Při městském archivu v Plzni se 4. prosince 1968 ustavil Kroužek přátel rodopisu a heraldiky. Vyvolal jej v život neuchtající zájem lidí o poznání života jejich předků. Zájem o rodopis se udržuje rodinné tradice a utužuje rodinné vztahy. Rodopisné bádání připoutává zájemce k vlasti a tím rozšiřuje vlastivědné znalosti. Má vysoké etické, citové a politické poslání. T.G. Masaryk jednou napsal: " Mít v rodině a rodu skvělý vzor a tradici, je osud šťastný."

Vědomím příslušnosti k odešlým generacím si udržujeme pevnou nit s minulostí. Naše rody a rodiny, z nichž se skládá celá naše dnešní společnost, musí však udržovat pevná nit, jak to před více jak třiceti lety na počátku roku 1938 pěkně řekl filosof J.B. Kozák: " Abychom se nepodobali lidem, kteří tkají velký koberec plný krásných vzorků, ale s nití, jež se stále trhají. Koberec běží ze staletí do staletí. Generace do něho vetkaly své vzorky: své středověké touhy o zbožné církvi, o spasení, o božích bojovnících a bratřích v Kristu; tkala je doba gotická i půvabný barok; zdobili je básníci i spisovatelé od doby písně Hospodina, pomiluj ny a Svatý Václave až po velké autory dneška. Ale osnova, na níž je utkána všechna ta velebnost se trhá. Žerou

ji moly: Lidé, strážcové rodin a rodů - nedopusťte, aby se rozpadalo to, čím je národ věčný!"

Významným podílem k poznávání minulosti našeho státu a jeho společnosti přispívá také heraldika, v minulých letech ne příliš příznivě přijímaná. Pro každého z nás zejména v mládí, však myslím, byla v sobě vždy kus romantiky a vyvolávala v nás představu tajemnosti starobyklých hradních zřícenin a bájných osudů jejich obyvatel, podněcována ještě různými heraldickými pověstmi. I když pak tento romantický přístup je překonán a již střízlivě se díváme na její funkci a vývoj, přece jen v podvědomí trochu tohoto pocitu zůstává.

Kroužek přátel rodopisu a heraldiky při Městském archivu v Plzni není a nechce být pevnou organizací jako je Genealogická společnost v Praze. Chceme jen volně sdružovat zájemce o tuto problematiku a pomáhat jim v jejich práci. Proto pořádáme pravidelné přednášky a besedy. Pro užší spojení mezi jednotlivými členy bylo rozhodnuto vydávat přítlak Zpravodaj. Chceme v něm publikovat příspěvky, které vzniknou prací nejen plzeňských zájemců, ale i odjinud. Ve Zpravodaji budeme věnovat pozornost studium rodopisným a heraldickým, dále budeme uveřejňovat přehledy příslušné literatury, recenze nových prací, informace rodopisců o okruhu jejich zájmu. Chceme přinášet i slovníček, výklady různých pojmů a pod. Jak vyplývá už ze samotné podstaty rodopisu, nebudeme se moci omezovat v tematice pouze na Plzeňsko a západní Čechy.

Věříme, že i náš Zpravodaj přispěje k rozvoji rodopisného zájmu a k bližšímu poznání heraldiky. Jeden z prvních organizátorů rodopisu u nás dr. Antonín Markus o práci rodopisce v závěru Příručky rodového kronikáře právem napsal: "Bez smyslu pro

tradici rodinnou nebude ani smyslu pro tradici národní . . . proto také úsilí rodopisců není hříčkou, nýbrž vážnou činností pro národ a stát!" A v tomto duchu chceme vést i náš Zpravodaj.

PhDr. Milošlav Bělohávek

Frant.X.Bucha

P o p ř e s l i c i P l z e ň á k

K 87. narozeninám Ladislava Lábků.

Jak to? Cožpak ten nejodbornější znalec a sběratel folkloru Plzeňska, jeho oddaný propagátor, vydavatel Vlastivědné knihovny "Plzeňska", zakladatel Národopisného muzea Plzeňska atd.atd. je jen po přeslici Plzeňákem? Tedy ani plnokrevným a čistokrevným Plzeňákem?

Je vůbec filologický rozdíl mezi pojmem Plzeňák a Plzeňan, když už jsme tuto otázku nadhodili?

Ano, je tu rozdíl, máme-li nějak diferencovat mezi někdejší lidovým charakterem Plzeňska-kraje a mezi patriarchálním charakterem měšťanské společnosti Plzeň-města. Plzeňáci jsou v minulosti obyvatelé plzeňského venkova včetně svých nářečních zvláštností, naproti tomu Plzeňané jsou dle vžitého úzu výhradně měšťané plzeňští, přijatí oficiálně do svazku měšťanů tohoto města, vyhovující daným podmínkám k řádnému nabytí tohoto měšťanství.

Ladislav Lábek tedy není potomkem žádné patricijské rodiny plzeňské ani po otci ani po matce. Vždyť už sám výskyt tohoto jména je pro badatele v plzeňské historii příjím zcela neznámým uprostřed těch prepůvodních plzeňských Ulčů, Ženíšků, Škodů, Plzáků, Chudáčků, Hejretů, Čechurů, Brožíků, Bujetů, Ševčíků, Krásných, Hruzdů atd. i těch městských Pirnerů, Klotzů, Houšků, Schieblů, Pecháčků, Führichů, Guldenerů atd. Jméno Lábek bychom tu marně hledali.

Abychom se dostali ke kořenům rodu našeho jubilanta Ladislava

Někdy, je třeba, abychom se zašli do plzeňské staré vsi Útušic, kde pocházel obchodník Kašpar Ulč, narozený tam dne 13.června 1788 v číslu 24., který se oženil se svou ovdovělou švagrovou Ulčovou z Druztové u Plzně, rozenou Honzíkovou z Dolan č.8 ze dvora "u Kozlů" a přestěhoval se z rodných Útušic do Černic, kde koupil usedlost č.22 a kde se podnes říká po něm "u Kašparů". To bylo někdy v roce 1808.

V těchto letech nastává jakás příbuzenská invaze Černických do jiné staré plzeňské vsi Dolan. Z jihu Plzeňska na jeho sever. Do Sence u Dolan přichází z Černic Ondřej Matas, jehož syn se přišel do Dolan k "Zajícům" a stejně i jeho sestra Anna se přivdala zase ke "Kouklům" do Dolan č.2. V Dolanech se ženil v č. 5 "u Lišků" i jiný Kašpar Ulč, snad synovec shora jmenovaného Kašpara Ulče, syn Jakuba Ulče z Útušic, pastýřský služebník dne 19.října 1830 a bral si za ženu Annu, dceru Matouše Ženíška, sedláka v Dolanech.

Příbuzenská družba mezi Černicemi a Dolany pokračovala dále. Dne 22.listopadu 1836 našel si v matčině rodné vsi Dolanech nevěstu syn Kašpara Ulče František Ulč, 19letý, oženiv se tu s 23letou Marií Turnovskou, dcerou zesnulého mlynářského Josefa Turnovského a Kateřiny, rozené Matasové z Dolan.

Někdy v letech šedesátých minulého století přistěhoval se do Dolan č.6 /původní usedlost škodovská/ z rodných Černic znamenitý krejčíř lidových krojů plzeňských, nejstarší syn Kašpara a Kateřiny Ulčových Vojtěch Ulč. Už v Černicích šil součásti lidových plzeňských krojů, zejména pak ženské šněrovačky za 15 zlatých. Byl pro své mistrovské dílo velmi hledaný-jak poznamenává jeho vnučka Marie Lábková, autorka několika literárních prací o západočeských krojích vůbec-a šíval do celého okolí, např. do Dolan,

Sence, Habrové, Druztové, Útušic, Radobyčic i Štěnovic. Když byl později na odpočinku v Plzni v Koželužské ulici, chodily prý za ním plzeňské selky do Plzně, aby jim alespoň "jajblíčky" vyšil, když už mu na větší práci zdraví nesloužilo. Jeho dcera Katynka /později provdaná Lábková/ prý mu chodila pro nedvábí do speciálního obchodu k "Lajsnarovům" u kasáren.

A oba jeho nejstarší synové si vybrali nevěsty z Dolan-od "Zajíců": Matěj /nar.1840/ i mladší Václav /1845/, stavše se tak během 8 let navzájem švagry. Nejstarší Matěj, dvaadvacetiletý, už čilý podnikatel a majitel cihelny v Černicích vyhlédl si v roce 1862 dvacetiletou Katynku Matasovou, s níž se oženil právě v den svých dvaadvacátých jmenin-24.února 1862. A po osmi letech následoval staršího bratra i Václav Ulč, tehdy hutník v Nýřanech, ale bydlící ještě u svých rodičů, kteří se zatím přestěhovali z Dolan do Plzně, Koželužské ulice. Stár dvacet pět let oženil se Václav Ulč dne 7.června 1870 s jednadvacetiletou Annou Matasovou ze dvora "u Zajíců".

Také Václav Ulč objevil v sobě podnikatelský talent a zařídil si, patrně s pomocí ženina věna nejen menší hospodářství v Čelakovského ulici, ale i koloniální obchod s výčepem lihovin a povoznictví. Postupem doby rozšířil svou činnost i na druhý obchod. V něm mu pomáhala nejmladší sestra Katynka. A jak už to bývá-jako takovou si ji vyhlédl mladý, hezký vedoucí filiálky koloniálu Václava Čecha na Petrohradě František Lábek. Pocházel z jihočeské Deštné, kde se 28.března 1853 narodil tamějšímu varhanáři Janu Lábkovi a manželce Anastázii, rozené Taliánové. Do Plzně přišel roku 1877 a hned v příštím roce se 5.února 1878 s Katynkou Ulčovou oženil. Brzo nato převzal obchod Čechův v býv. Saské ulici "u Houzíků" a v r. 1888 převzal obchod Karla Feierfeila v býv.

divadelní, dnešní Boigrově ulici, kde už byli vedoucím k ruce dva kupečtí mládenci. Po celou tu dobu pomáhala Katynka Lábková ve filiálce strýce Václava v Prokopově ulici "u Branky", kde bydleli a kde se jim dne 27.ledna 1882 narodil prvorozený synek Ladislav.

Třebaže se tedy sám narodil v tolikrát jím oslavené Plzni, tkví všechny kořeny jeho sběratelské i badatelské bytosti po matčině straně na plzeňském venkově, ať už jsou to Útušice, Černice nebo Dolany u Plzně.

Sledovat celé to dobové předivo osudů a vztahů jen této větve outušických a pak černických Ulčů znamenalo by skoro psát román z plzeňského venkova. Tak zajímavé a pestré jsou, zvláště jsou-li položeny do širokého rámce kraje.

Jen tato krátká črta už nám dovoluje poodhrnout částečně onu starodávnou clonu a pochopit odtud nejen lásku, ale i tvůrčí vzněty Ladislava Lábků a jeho dvou zesnulých sester Boženy a Marie pro minulost Plzeňska.

Zdeněk Pokorný

T ř e š t í k o v é z H y r š o v a

Rodopis měšťanské rodiny plzeňské z XVI. stol.

Byl jednou jeden chudý bečvář a ten měl dva syny - pozor, to není začátek pohádky, ale rodopisu. V tom rodopisu není docela nic pohádkového, naopak, je to líčení osudu lidí a lidé, jak obecně je známo, se málokdy mají v životě jako v pohádce. Nebyli šťastni ani naši Třeštíkové, i když se jim většinou nedařilo špatně. Byli to, celkem vzato, všední lidé, tak všední jako dnešní lidé, protože nespáchali nic mimořádného, dobrého nebo špatného.

Nestálo by za práci, abychom se jimi zabývali pro jejich všednost. Všimneme si jich proto, abychom doplnili mezeru v plzeňských dějinách XVI.století. Třeštíkům dosud nikdo nevěnoval pozornost a nikdo dosud nese-psal jejich osudy a nese-stavil jejich rodokmen a přec to byl rod velmi zámožný, je-muž patřily ty nej-lepší domy v městě.

Znak Třeštíků z Hyršova. Kreslil Zdeněk Louda

Vzešli z něj jednotlivci, kteří se uplatnili ve správě města, a dva z nich dosáhli titulu a erbu. Rod žil v Plzni přes 100 let, po čtyřech generacích, a pak v potomcích ženských členů rodu.

Jako skromný vedlejší produkt našeho zkoumání vznikne příspěvek k studiu vzniku příjmení, jež se právě v XVI.století stávala pozvolna nezbytností.

Materiál o Třeštících není tak zcela chudý, ba naopak. Strnad a Macháček o nich sebrali a zapsali mnoho cenných, ale nesoustavných zpráv, hodně zmínek o nich nalezneme v heraldické lite-

ratura, městské knihy křesťovství a trhové nám prozrazují řadu detailů z jejich soukromého života. Některé genealogické vztahy v jiných plzeňských rodům najdeme ve všelijakém poznamenání a pamětech rodu Stehlíkovského /1/.

Po tomto stručném úvodu začneme znovu: byl jednou jeden chudý bečvář a ten žil v Plzni v druhé polovici XV.století. Neznáme jeho křestní jméno a víme o něm jen to, že byl bečvářem a sice z toho, že jeden z jeho synů se nazýval Jan bečvářovic podle otcevého řemesla. Někdy mu říkali Jan bečvář, protože i on byl bečvářem. Příjmení tehdy obecně neexistovalo a teprve se pro ně vytvářely předpoklady. Lidé v obci bylo málo, navzájem se znali a označovali se podle svých zaměstnání; křestní jméno stačilo a ještě další jméno byl zbytečný balast. Příjmení se přijímalo, byl-li pro to nějaký zvláštní důvod, a byla nebo nebyla dědičná. Syn si mohl zvolit jiné jméno než otec. Nejobvyklejším důvodem pro vznik příjmení byla zámožnost; kdo se od jiných lišil majetkem, chtěl se lišit i jménem. Příjmením se stávalo přízvisko, křestní jméno nebo zaměstnání vlastní nebo otcovo - často ve zdvojnásobení - atd. A pak tu byl ještě jeden zvláštní důvod, jak hned uvidíme.

Jan bečvářovic nebo Jan bečvář se takto nazýval po celý život a na jedno z obou jmen znají všechny zápisy v městských knihách jeho se týkající. Nepovažoval za nutné užívat příjmení přesto, že roku 1530 nastala v jeho životě důležitá změna. Ale tu musíme především doplnit první větu svého vypravování, aby vše bylo jasné a srozumitelné. Nuže, onen bečvář měl dva syny, jmenovaného již Jana a druhého Šimona, oba narozené někdy kolem roku 1480. Šimon na rozdíl od Jana nezůstal doma a jak se stalo, tak se stalo, dopracoval se ve světě významného postavení, majetku i přízně císaře Ferdinanda I., jenž mu roku 1530 udělil erb a titul "z Hyršova".

Týmž erbovním listem obdrželi erb i titul jeho bratr Jan a pražští měšťané Matěj Myslík a Jan Němeček. /2/

Aby Šimon a Jan, synové bečvářovi, mohli získat titul, musili splnit důležitou formální podmínku. Musili mít jméno a protože je neměli, zvolili si jméno Třeštík. Úplně týž případ se opakoval roku 1548, kdy plzeňský měšťan Vincenc Řezník dostal spolu se Zykmundem Staškem erb a titul "z Dubnice". Aby jej mohl získat, zvolil si jméno Rajský, s nímž jsme se až do té doby u něj nesetkali /3/. To je tedy onen zvláštní důvod pro vznik příjmení, jež jsme naznačili výše.

Erb Třeštíků, Myslíků a Němečků se popisuje takto: Na stříbrném štítu červený fenix ve způsobě rozkřídlené orlice, která z plápolajícího ohně, vycházejícího ze spodu štítu, vzhůru se vznáší s prstenem v zobáku. Totéž opakuje se v klenotu /4/. Jiný popis týkající se jen Myslíků zní v podrobnostech jinak: Na zeleném štítu je kohout v plameni s roztaženými černými křídly, držící v zobáku zlatý kroužek. Přikryvadla černá a červená. V klenotu týž kohout /5/. Titul "z Hyršova" je snad odvozen od Hyršova, německy Hirschau, předtím Hirsava, obce v soudním okrese Kdyně /6/.

Šimon Třeštík užíval nebo byl nucen užívat jména Třeštík po celý život. k titulu "z Hyršova" připojoval údaj svého sídla "na Teplici". Teplice koupil r. 1537 od pana Adama Lva z Rožmitálu a měl mimo to i jiné statky. Tvzení /7/, že by je byl roku 1538 odkázal bratru Janovi, pokládáme za pochybné, protože o něm víme, že byl na živu ještě roku 1550, kdy spolu s Adamem Myslíkem z Hyršova /8/ vlastnil nějaké grunty na Smíchově /9/. Spíše je možné, že Šimon Janovi Teplice prodal nebo zastavil, ale doložit to nemůžeme, stejně jako nevíme, kdo byl jejich dalším maji-

telem a od kdy. Šimon Třeštík měl i jakýsi dědičný plat na vini-
cích na volšanském poli na Novém Městě Pražském /10/, jež odká-
zal svému synovi, což by svědčilo o tom, že svého bratra Jana
bečvářovic, zemřelého roku 1555 přežil a že po sobě nezanechal
přímé potomstvo. Co se stalo s jeho dalším majetkem, zůstává ne-
zjištěno.

Jméno Jana bečvářovic se v plzeňských městských knihách ob-
jevuje poprvé - pokud jsme zjistili - roku 1524, kdy koupil za
400 kop od Jana Kladrubského a dalších spolumatitelů dům čp.167
na rohu ulice Bedřicha Smetany a Říšské /11/. V městské radě za-
sedal Jan bečvářovic v letech 1532 až 1537 /12/. Po jeho smrti
drželi roku 1557 dům čp.167 jeho dědicové. V městských knihách
se o nich mluví jako o sirotcích po Janu z Hyršova /13/ a to je
poprvé a naposled, kdy se u Jana bečvářovic objevuje titul "z Hyr-
šova". Příjmení Třeštík se dosud nevžilo ani u něj, ani u jeho
syna Linhartu, jenž je znám pouze jako Linhart z Hyršova.

Mnohem více než z městských knih se o Janu bečvářovic, Lin-
hartu z Hyršova a jeho dětech dovídáme z "Všelijakého poznamenání
a pamětí rodu Stehlíkovského", jež začal roku 1593 psát Kašpar
Ladislav Stehlík /1/. Je podivuhodné, kolik podrobných zpráv o
rodu Třeštíků je tam zachováno. Jsou pravdivé a bezvadně zapada-
jí do sledu dat, odjinud pracně shledaných. Jsou místy ještě po-
drobnější než zprávy o rodu Stehlíků. Marně se ptáme, proč Kašpar
Ladislav Stehlík věnoval genealogii Třeštíků tolik pozornosti,
když s nimi jeho rod byl spříbuzněn jen zcela krátce a proč o nich
shromáždil tolik materiálu právě roku 1593, kdy už v Plzni nežil
žádný Třeštík a po přeslici jen několik méně významných členů
páté generace.

"Léta 05 /t.j.1505/ pojal sobě za manželku sestru Jakuba

Stehlíka a dceru Bartoloměje Stehlíka rybáka pan Jan bečvář.

Jméno její bylo /v originálu vytečkováno/ a neměli spolu
žádných dětí" /14/.

"Týž Jan bečvář, pojav sobě druhou manželku, splodil s ní
syna Linhartu Třeštíka" /15/. Tímto druhým sňatkem tedy příbuzen-
ství Stehlíků s Janem bečvářem skončilo. Janův syn Linhart, naro-
zený někdy kolem roku 1510, se tehdy Třeštík nejmenoval, ale Pa-
mětí psané o 83 let později ho samozřejmě mezi Třeštíky počítají.
Druhá Janova manželka se jmenovala křestním jménem Barbora. Kro-
mě Linhartu měli Jan a Barbora syny Jana a Šimona a dceru Marianu.

Linhart /čili náš Linhart/ z Hyršova koupil roku 1553 od Ji-
říka Šoltara nově postavený dům čp. 138 na jižní straně náměstí
za 730 kop míš. /16/ a hotově položil 200 kop. Splácet měl po 50
kopách ročně, ale zapsána je jen jedna splátka roku 1554. Vyplývá
z toho, že toho roku nebo nejpozději 1555 dům ten opět prodal.
V městské radě sedal poprvé roku 1557, roku 1559 byl obecním
starším a od roku 1564 až do své smrti byl opět radním. V radě za-
ujímal význačné místo a byl často vysílán v letech 1566 až 1568
k jednání za obec do Prahy i do Vídně /17/. Otcovský dům čp. 167
získal od spoludědiců někdy po roce 1557, jako majitel se připo-
míná roku 1564 a roku 1568 byl již mrtev. Roku 1571 se připomíná
jako majitelé sirotci po Linhartovi z Hyršova, aniž se činí zmín-
ka o jménu Třeštík.

Naproti tomu vdova po něm Magdalena roz. Bavorovská užívala
jména Třeštíková již roku 1570, kdy i s dítky svými koupila lou-
ku od Markyty Zedulské za 70 kop míš. Roku 1572 táž Magdalena
Třeštíková se sirotky svými koupila od Vavřínce Heverníka půl
dvora, polovici stodoly a půl sladovny s kouskem chmelničky zva-
né heverníkovská za 300 kop míš. hotově složených. Na jejím místě

v nedostatku zdraví jejího jednal Jiřík Bavorovský, bratr její /18/.

O rodinných poměrech Linhartů se dovídáme z Pamětí rodu Stehlíkovského toto:

"Linhart Třeštík pojal sobě /krátce před rokem 1550/ p. Jiříka Bavorovského sestru, s níž splodil dceru Judith /nar. asi 1550/, která se vdala /r. 1569/ za pana Jana Vincence Rajského a oni splodili Daniela Rajského a dceru Magdalenu /19/. Po smrti pak Jana Vincence Rajského Pavel Krumlovský, syn pana Jana Krumlovského, bratra pana Jiříka Lepolta Krumlovského, pojal sobě paní Judith za manželku" /20/.

"Druhou dceru pana Linharta Třeštíka jménem Zuzanu pojal sobě pan Mistr Klec a oni spolu splodili Barboru, Annu, Jana, ... /21/. Po smrti manželky své pojal sobě jinou manželku Evu Purkrábkovou, dceru Martina Purkrábka. Splodili spolu ..." /22/.

Tolik tedy z Pamětí rodu Stehlíkovského o dvou dcerách Linharta Třeštíka Judith a Zuzaně a o jejich potomstvu. Třetí dcera jeho neznámého nám křestního jména byla provdána za plzeňského měšťana Jiříka Berana. Jiřík Beran byl majitelem domu čp. 6 na rohu náměstí a Saské ulice a roku 1578 jej směnil s Matoušem Haufem za dům čp. 131 na jižní straně náměstí. Hauf mu na tuto směnu /23/ doplatil 110 kop míš. Jiřík Beran přežil svou manželku i jediného synka a proto, nemaje pravděpodobně jiných příbuzných, pamatoval ve svém kšaftu z r. 1582 na její příbuzné: na její sestry Judith a Zuzanu, na jejího bratra Tobiáše Třeštíka z Hyršova i na jejího strýce Jiříka Bavorovského /24/. Nařídil, aby dům čp. 131 byl prodán paní Judith za 750 kop míš., bude-li se jí líbit. Závdavkem měla dát 150 kop a zbytek splácet po 50 kopách. Ale paní Judith si jej ponechala pouze rok a prodala jej roku 1583 svému

švagrovi M. Janu Klecovi a své sestře Zuzaně za 850 kop míš. /25/. Paní Zuzaně odkázal Jiřík Beran dvůr na škvřňanském předměstí se sladovnou. Polovinu sladovny získal předtím roku 1578 směnou s Vavřincem Heverníkem za svou sladovnu na pražském předměstí /26/. Byl tedy, zdá se, sladovníkem. Pamatoval i na bábu Markytu, která jeho syna hlídala, na svou tetu Annu konvářku, na potřebné mládež ve škole, na chudé, na literáty a na zbožné učely. Švagr jeho Tobiáš dostal louku, seno, votavu a slámu. Šaty chodící i ložní, nádobí cínové a dobytek se rozešel mezi všechny dědice.

O Tobiáši Třeštíkovi z Hyršova, synovi Linhartovu, promluvíme až na konci tohoto pojednání i o jeho potomstvu. Vraťme se nyní zpět a seznámme se s Linhartovými sourozenci-Marianou, Janem a Šimonem-a povězte si, co o nich víme.

Mariana, dcera Jana Bečvářovic a jeho manželky Barbory, narozená asi až po roce 1520, se provdala za Zykunda Plzáka, významného a činného měšťana a člena rady. V radě zasedal poprvé roku 1561 a pak od roku 1574 až do své smrti. Byl katolíkem jako ostatně všichni Třeštíkové, ale náboženských rozbrojů a sporů v městě v letech 1575 až 1579 se iniciativně neúčastnil a spíše zachovával lhostejnou neutralitu jako jeho přítel Matouš Hauf a jeho švagr Jiřík Bavorovský. Roku 1551 koupil dům čp. 135 na jižní straně náměstí slove Mantuánovský spolu s manželkou Marianou od Jana a Anny Zmrzlíkových za 500 kop míš., hotově položil 140 kop a splácel po 50 kopách až do roku 1560 /27/.

Ze zápisů o tomto trhu a splátkách můžeme sledovat, jak se vyvíjelo Plzákovo jméno. Při koupi se o něm mluví jen jako o Zykundovi, Jana Bečvářovic zeti, a při splátkách v letech 1553 a 1555 je stále jen pouhým Zykundem. Počínajíc rokem 1556 se u křestního jména Zykunda objevuje příjmení Plzák, jež bylo pů-

vodně asi pouhým přízviskem a už mu zůstává. Když pak roku 1582 obdržel titul s erb "z Divokého dolu", bylo tím petrifikováno i jeho příjmení /28/. Plzák za svého života skoupil mnoho gruntů a stal se zámožným měšťanem. Svou manželku Mariamu přežil a oženil se podruhé s Judith, jejíž příjmení neznáme. Zemřel roku 1594, nečež se jeho vdova Judith provdala podruhé za měšťana Adama Ottmara a roku 1598 se připomíná jako majitelka domu čp. 135. Plzákův syn se jmenoval Jan, nevíme, zda z prvního či druhého manželství. V městských knihách o něm není zmínka a stopa jeho se ztrácí. Velké Plzákovo jméno přešlo na Ottmara /29/.

Jan Třeštík z Hyršova, syn Jana bečvářovce a jeho manželky Barbory, žil, zdá se, v Plzni teprve od roku 1568, kdy žádal radu, aby mu byl vydán dědičný podíl po otci a nebožtíku strýci /30/. Roku 1570 koupil od Viléma Samce jinak Prchala právě renovovaný vzácný gotický dům čp. 201 na rohu Říšské ulice a náměstí za 1100 kop /31/, hotově složil 200 kop, po tři léta splácel po 100 kopách a pak po 80 kopách až do úplného zaplacení roku 1579. V zápisech je jeho jméno psáno různě, většinou správně Jan Třeštík z Hyršova, několikrát pouhé Třeštík a dvakrát, roku 1574 a roku 1579 Jan z Hyršova. Roku 1575 koupil louku a chmelnici od Magdaleny Hessové /32/ a roku 1578 pivovar na litickém předměstí od svého švagra /33/ Jana Vincence Rajskeho z Dubnice za 300 kop /34/. V letech 1574 a 1577 byl zedlem /35/.

Kšaftoval dne 20. prosince 1579 /36/. Manželce Dorotě neznámého nám příjmení a dcerce Anně dal plat dědičný, zajištěný knihami a pokutami horničními na vinici na poli volšenském při Novém Městě pražském mezi cestami ležící, který mu odkázal jeho strýc pan Šimon z Hyršova a na Teplici. Odkázal jim dále dům čp. 201 samcovský nárožní vedle domu heršovského, item od Rajskeho

koupený pivovar kroupovský na litickém předměstí, item dvůr meškovský, zahradu, ovčín a stodolu, jež po otci zdědil a dále dědinu, tři louky, chmelnici, ouhor a 260 ovec. Pohledávku 53 kop míš. za paní Příchovskou z Příchovic a na Svojšíně odevzdal svému švagrovi Janu Potůčkovi. Dalšímu svému švagrovi Martinovi, blíže nepojmenovanému, odpustil dluh 10 kop a nařídil, aby v statku byl až do smrti dochován. Kam tyto dva švagry máme zařadit, nevíme, snad to byli příbuzní jeho manželky. Své tetě Kateřině odpustil dluh 110 kop a bratru svému Šimonovi 60 kop s tím, aby byl stravou opatrován až do své smrti. Tento Šimon Třeštík je osobou dosti záhadnou. Mluví se o něm jen v tomto kšaftu a v městských knihách o něm nikde není zmínka, takže se lze domnívat, že žil vždy jen nesamostatně ve stínu svého bratra. Odkazem pamatoval i na svou sestru Mariamu, jejíhož manžela, svého švagra Zykunda Plzáka určil za poručníka t.j. vykonavatele kšaftu. Naprázdno nevyšli ani chudí lidé a mendíci.

Zatím nevíme, jak dlouho vdova Dorota s dcerou Annou držely dům čp. 201 a ostatní grunty. Dcera Anna nežila v Plzni, jmenovala se za vdana Arnoldynová z Hyršova /37/ a provdána byla pravděpodobně za Němce Matthiase Arnoldína, sekretáře při nejvyšším apelačním soudu v Praze /38/. Roku 1603 dala si v Plzni stvrdit otcovský kšaft, roku 1604 byl jejím dlužníkem apatykář Jeroným Stelin a v letech 1622 až 1626 dědila po Aleně, vdově po Danielu Rajske z Dubnice, jehož matka Judith Rajske z Hyršova byla její sestřenicí /38/, /39/.

Vraťme se nyní k Linhartovu synu Tobiaši Třeštíkovi z Hyršova, jenž byl posledním Třeštíkem v Plzni žijícím a pokud víme, posledním Třeštíkem z Hyršova vůbec. Domníváme se, že se narodil někdy po roce 1550 a víme o něm - nikoliv však bezpečně - že roku

1583 prodal rodný dům čp. 167, který převzal od spoludědiců po otci, Matouši Merlianovi za 600 kop míš.^{/40/}. Část tržné ceny obdržel hned a zbytek dostal najednou roku 1584. V radě nezasedal a v městských knihách se jeho jméno již neobjevuje; jeho stopa mizí.

Tím naše historie končí; další potomci Třeštíků po přeslici již nejsou - pokud víme - žádní. Rod vymřel a titul "z Hyršova" který nosili, zanikl.

Domy čp. 131, 135 a 138 byly řadové domy na jižní straně náměstí. Všechny tři byly v renesanci nově vystavěny a zhruba se ve své renesanční tváři zachovaly až podnes. Domy čp. 167 a 201 byly rohové domy při vstupu do Říšské ulice, první z nich měl hlavní frontu do ulice školní, druhý do náměstí. Oba byly zbourány a znovuvystavěny v moderní době. Všechny domy byly cenové a svědčí o zámožnosti jejich majitelů. Stály blízko sebe a to jistě nebyla náhoda,

Kdyby byl Kašpara Ladislav Stehlík zaznamenal v stehlíkovských pamětech genealogii i dalších plzeňských rodin, o čemž ani by byla práce rodopisce, jenž se často utápí ve zdánlivě bezvýznamných detailech, aby zjistil a ověřil příbuzenské vztahy a odhadl osobní data, jež lze uznat za správná jen tehdy, když si neodporují. Z rodopisu Třeštíků vyplývá jejich příbuzenství s Rajskými z Dubnice, s Kley z Roudné a s Plachými z Třebnice, čímž vznikala výlučnost erbovnických rodin, které, zakládající si na císařové přízni, na své kultuře a na své zámožnosti, vytvářely kastu vyvyšující se nad ostatní měšťany. Tato kasta neexistovala v XV.století, vyvíjela se v XVI.století a dosáhla vrcholu začátkem XVII.století. Po 30leté válce zanikla. Samozřejmě, její vznik, rozkvět a pád je dán hospodářskými a politickými poměry té doby,

ale i módou a renesanční touhou po vyvyšování a opičením po vyšších stavech, jež bylo tím prázdnější čím méně k nim bylo důvodů. Měšťanský titul a erb nepřinášel s sebou žádná práva, leda vágní naději, že je rytíři přijmou na zemském sněmu do svého středu, vyhoví-li četným podmínkám. Ale to se stávalo čím dál tím vzácnější, neboť rytíři se bránili zuby nehty - zejména koncem XVI.století - přechodu zbohatlých erbovníků do rytířského stavu.

Poznámky:

- /1/ Viz životopisy Bartoloměje st. Stehlíka z Čenkova /1542-1619/ a jeho syna M. Kašpara Ladislava Stehlíka z Čenkova /1572-1613/ od Zdenka Pokorného, uložené v rukopisu v Archivu města Plzně.
- /2/ Doerr, Der Adel str. 290: Vappenbrief für Simon Třeštík, Johann seinen Bruder, Mathias Mislik und Johann Nemček mit "von Hyršov". Budweis 10/1 1530, Saalbuch sv. 3 pag. 288.- Král z Dobré Vody, Der Adel ... má na str. 170 pod heslem Myslík a na str. 271 pod heslem Třeštík též text a totéž datum, ale jiné uložení: Saalbuch sv.111, pag. 228 - Siebmacher, Der böhm. Adel str. 41, též text s dodatkem: und verli-eh ihnen das Recht im roten Wachs zu siegeln.
- /3/ Viz rodopis Rajských z Dubnice od téhož autora uložený v rukopisu v Archivu města Plzně.
- /4/ Král z Dobré Vody, Heraldika, str. 140 a 358.
- /5/ Aug. Sedláček, Ottův Slovník Naučný díl XVII, str. 937/8.
- /6/ Statistický lexikon obcí v Čechách, Praha 1924, str. 277.
- /7/ Siebmacher, Der böhm. Adel, str. 41, uvádí dále: Simon Třeštík besass nebst anderen Gütern auch Teplitz, das er 1537 vom Herrn Adam Lev von Rožmitál gekauft hatte und 1538 seinem

Bruder Johann vererbte.

/8/ Adam Matlík z Hynčova, pravděpodobně syn Matěje Myslíka, byl radou soudu nejvyššího purkrabství. Byl přijat do stavu rytířského roku 1553 /viz Vladimír Klecanda, Přijímání do rytířského stavu, Časopis archivní školy VI/1928 str. 10 a 93/. Později byli Myslíkové přijati do stavu panského /viz Aug. Sedláček, OSN XVII /938/, Myslíkova ulice v Praze byla po nich pojmenována omylem /viz Čarek-Hlavsa-Janáček-Líva, Ulicemi města Prahy str. 212/.

/9/ Ruth, Kronika královské Prahy ... , str. 960.

/10/ MA Plzeň inv.č. 225 fol. 2v.

/11/ MA Plzeň inv.č. 213 fol. 87v.

/12/ Viz Strnadovy výpisky.

/13/ Viz Macháčkovy výpisky.

/14/ Paměti rodu Stehlíkovského str. G 5. Rybák Bartoloměj Stehlík zemřel roku 1510 "zanechav po sobě syna Jakuba a dceru", jak je psáno v řečených Pamětech, ale v jeho kšaftu /MA Plzeň, inv. č. 223 fol. 63/ stojí, že odkazuje svůj statek ženě a dítkám svým, aniž je jmenuje jménem, čili že šlo o děti nezletilé. Dcera jeho provdaná za Jana bečváře byla tedy roku 1510 již mrtvá. Její bratr Jakub Stehlík /1495-1585/ byl dědem Kašpara Ladislava Stehlíka.

/15/ Paměti rodu Stehlíkovského str. G 6.

/16/ MA Plzeň inv. č. 218 fol. 146v.

/17/ Výpisky Strnadovy a Macháčkovy, výpisy ze zlomků počtů obecních a z radních protokolů z let 1568-1590, jež nejsou v plzeňském městském archivu.

/18/ MA Plzeň inv. č. 215 fol. 41 a 83. Jiřík Bavorovský, snad synovec zasloužilého plzeňského arciděkana Tomáše Bavorovského,

přišel do Plzně asi r. 1550, byl majitelem domu čp. 81 a dlouhá léta byl členem rady. Byl přítelem Bartoloměje st. Stehlíka, jehož několika dětem byl za kmotra. Básník Jan Jílek z Doubravy /1533-1553/ mu věnoval jednu ze svých básní /viz Rukověť humanistického básnictví II. str. 451/. Jiřík Bavorovský zemřel roku 1599; viz jeho kšaft MA Plzeň inv.č. 225 fol. 47v.

/19/ Viz rodopis Rajských z Dubnice, uložený v rukopisu v MA Plzeň.

/20/ Viz rodopis Krumlovských od téhož autora v rukopisu v MA Plzeň.

/21/ Jde o M. Jana Kleo z Roudné, zakladatele významné patricijské rodiny plzeňské. Z jeho dětí z prvního manželství je znám pouze kněz Jan, od r. 1612 farář dejšínský. Viz MA Plzeň inv. č. 225 fol. 66. M. Jan Kleo z Roudné zemřel roku 1613.

/22/ Eva Purkrábková byla pravnučkou Zykmuta Staška z Dubnice. Viz rodopis Stašků od téhož autora uložený v rukopisu v MA Plzeň.

/23/ MA Plzeň inv.č. 215 fol. 257v. Matouš Hauf koupil dům čp. 131 roku 1569.

/24/ MA Plzeň inv.č. 224 fol. 77v.

/25/ MA Plzeň inv.č. 230 fol. 27. Dům čp.131 zůstal v ruk. Kleových až do XVIII. stol.

/26/ MA Plzeň inv.č. 215 fol. 274.

/27/ MA Plzeň inv.č. 218 fol. 132v.

/28/ Doerr, Der Adel ..., str. 51, Saalbuch 12a fol. 53v. Divoký důl je dodnes mělké údolíčko, svažující se od plicního pavilonu fakultní nemocnice k silnici, dříve až k řece Radbuze. Vladimír Klecanda /Tři kapitoly o českomoravských erbovních Zprávy zemského archivu 1931 str. 69 a násled. / se mu vysmívá že se svým titulem "z dolu" opíjí po německých přídom-

o nich končících na "...tal", v ženě nemá pravdu. Naopak, Plzeňka dlužno pochválit, že si v době, kdy Češi si houfně volili přídomky německé, vybral přídomek český podle pomístného jména pozemku, v jehož blízkosti měl grunty.

/29/ Macháčkovy výpisky.

/30/ Radní protokol z r. 1568 fol. 13 /podle Macháčkových výpis./.

/31/ MA Plzeň inv.č. 215 fol. 49.

/32/ MA Plzeň inv.č. 215 fol. 151.

/33/ MA Plzeň inv.č. 215 fol. 270.

/34/ Pojem švagr byl tehdy velmi široký a vedle svého vlastního významu znamená příbuzný vůbec. Rajský byl fakticky manželem jeho neteře.

/35/ Strnadovy výpisky a inv. č. 225 fol. 2v.

/36/ MA Plzeň inv. č. 225 fol. 2v.

/37/ Viz Macháčkovy výpisky.

/38/ Viz Rukověť humanistického básnictví I. str. 103. Arnoldinu napsal dvě drobné básně v letech 1604 a 1608.

/38a/ MA Plzeň inv.č. 217 fol. 166. Jeroným Stelin žil v Plzni čp.170.

/39/ MA Plzeň inv. č. 219 fol. 209 a 303, viz také rodopis Rajských z Dubnice, str. 20 a 21.

/40/ MA Plzeň inv. č. 230 fol. 51v podle Macháčkových výpisů. Ve skutečnosti je v knize inv. č. 230 fol. 51v zápis týkající se něčeho jiného.

Rodokmen Třeštíků z Hyršova.

N.N., bečvář, žil
v Plzni v druhé polovici XV.století. Měl
dva syny:

Šimon,nar.asi 1480, měl od 1530 jméno Třeštík a titul a erb "z Hyršova". Vlastnil pozemský statek Teplice od 1537 a jiné grunty. Zemřel bezdětný po 1555.	Jan, nar.kolem 1480, měl od 1530 jméno Třeštík a titul a erb "z Hyršova",ale neužíval jich, psal se vždy Jan bečvářo- vic nebo Jan bečvář. Od 1524 měl dům čp. 167, radním 1532-1537, 4 děti: zemřel 1555.	odd.1505 dcera Bar- bezdět. toloměje Stehlíka, nar.asi 1485,zemř. 1505-1510. odd.1510 Barbora N. rok nar.a úmrtí ne- známý.
Linhart z Hyršova, nar.asi 1510-1515, neužíval jména Třeštík, 1553 až 1555 měl dům čp. 138, od 1557 měl dům čp.167,radním 1557 a od 1564 zemřel 1568.	Jan Třeštík z Hyršova,nar.asi 1520, žil v Plzni až od 1568,dědil po strýci Šimonovi,koupil 1570 dům čp.201,radním 1574 a 1577. Zemřel 1579. Odd.asi 1570,manžel-	Šimon Třeštík z Hyršova,ne- ní o něm nic známo,žil u bratra Jana a přežil ho. její manžel Zykmund Plzák měl od 1551

Odd. asi 1540. Manželka Dorota K. h. pře-
želka Magdalena. Žila. Měli 1. dceru:
sestra Jiříka Be-
vorovského, zemře- Anna Třeštíková z Hyršova,
la po 1572. Měli nar. po 1570, odd. asi 1595,
4 děti, viz níže. manžel Matthias Arnoldinus,
sekretář při apelscích dítě N. ho přežila,
v Praze, dědila 1622-1626 podruhé provdána za
po své neteri Aleně Rajske Adama Ottmara. Měli
z Dubnice. Datum úmrtí a 1 syn:
potomstvo neznámo. Jan Plzák z Divo-
kého dolu, životní
asudy a data ne-
známy.

Judita Třeštíková z Hyršova, nar. asi 1550, zemř. 1590. Odd. 1569, manžel M. Jan Vin- cenc Rajske z Dubnice /1545- 1581/, měli 2 dě- ti. Podruhé pro- váána 1584 za Pavla Krumlovské- ho /1563-1604/, bezděť.	X.... Třeštíková z Hyršova, data neznáma, provdá- na za Jiříka Be- rona, sladovníka a majitele domu čp. 6, pak 131. Přežil manželku a jediného syna, zemřel 1582.	Zuzana Třeštíková z Hyršova, nar. asi 1560, zemř. asi 1590. Odd. 1580, manžel M. Jan Kleo z Roudné /1555-1613/, z ně- kolika dětí znám Druhá manželka Kleova byla Eva roz. Purkrábková.	Tobiáš Třeš- tík z Hyršova, data neznáma, nar. asi 1555. Převzal z dě- dictví po otci dům čp. 167 a prodal jej 1583.
---	--	---	---

Daniel Rajske z Dubnice /1570- 1609/, odd. 1595, manželka Alena roz. Drešerová /1575-1618/, bezděť.	Magdalena Rajske z Dubnice /1575- 1624/, odd. 1595, manžel Florián Ferdinand Pa- chovský z Turn- štejna a Palati- mu /1576-po 1610/, bezděť.	kněz Jan Kleo, Mariana Třeští- ková z Hyršova nar. po 1580, od 1612 farář nejšínský, ostatní data nezjištěna. Hiršová z Hir- šku.
---	--	---

Rodokmen obsahuje jména a data příslušníků pěti generací ro-
du. Data narození a sňatků stanovena většinou opatrným odhadem
s možnou odchylkou několika let nahoru i dolů. Data úmrtí větši-
nou zjištěna z dokladů a jsou celkem spolehlivá. Za správnost po-
řadí sourozenců se neručí.

Václav Spěváček:

Amerlingové v západních Čechách

Životy a osudy význačných osobností poskytovaly vždy zajíma-
vou látku, v níž ostatní hledali buď kladný vzor nebo omluvu pro
své vlastní chyby, slabosti a nedostatky. Při studiu života a dí-
la Karla Slavoje Amerlinga, českého lékaře, přírodovědce, tohoto
"Jana Křtitele" české pedagogiky a školy minulého století, obrá-
tili jsme již před lety pozornost i k jiným rodům Amerlingů, kte-
ré žily v západních Čechách.

V rodopisné sbírce Petráškové, uložené v Okresním vlastivědném
muzeu v Klatovech, jsme objevili krejčího Tomáše Amerlinga z Li-
šic /1650/, jeho současníkem byl Jiří Amerling z Damnova u Svojší-
na, ve Vranově u Radnic žil o něco později Jan Amerling. V matri-
kách horšovotýnských jsme našli v roce 1742 jiného Jana Amerlinga

z Podrážnice a konečně ve stáňkovských matrikách z první poloviny minulého století jsme poznali sedláka Šimona Amerlinga s početnou rodinou. Významný je zápis v téže matrice na počátku ledna 1820, kdy se Kateřině, dcce Jana Fišera z Hlohové u Staňkova č.4, narodil chlapec. Jméno otce nebylo označeno. Ze své anonymity vystoupil později Jan Amerling, cestář z Klenčí. Z dětí tohoto manželství nás zvláště zajímal Ignác, čtvrtý syn Jana Amerlinga a jeho manželky Kateřiny, pozdější malíř, o němž psal František Wenig v knize Obrázky ze staré školy /Praha, Rašín, 1917, str.33/.

V Okresním vlastivědném muzeu v Domažlicích, kde jsou uloženy některé jeho práce, upoutá pozornost kopie Brožíkova obrazu Hus před koncilium kostnickým/1889/. Nikdo jiný nemohl vést po neschůdné cestě k umění syna Josefa Amerlinga /1869-1945/, kterého připomíná Tomanův slovník výtvarných umělců, než právě on, vyhledávaný portrétista, malíř městského panstva, jak se Ignáci Amerlingovi někdy říkalo. Potomci Josefa Amerlinga žijí v Domažlicích podnes. Není snad třeba zdůrazňovat, že se zajímají o umění, zejména hovoří o rodném kraji. Domažličtí Amerlingové mají rozsáhlé vědomosti o svém rodu. Snad lze souhlasit s jejich domněnkou, že Amerlingové v Lišicích, v Damnově, ve Vranově, v Podrážnici, ve Staňkově, v Domažlicích i v Klenčí patřili kdysi k jednomu rodu. Jednotlivé větve se během let v západních Čechách rozrůstaly tak, že je dnes můžeme velmi těžko sledovat. Rozhodně však nebyly tyto rody spřízněny s rodovým jménem Amerling, jež se od počátku minulého století vyskytovalo v Klatovech a před první světovou válkou v Aši, městě na samé západní hranici!

V Aši působil jako vojenský lékař dr.Karel Amerling, nositel stejného jména jako náš buditel a pedagog, pozdější ředitel sana-

torie v Květnici u Popradu a pak profesor Palackého university v Olomouci, vynikající odborník pro alergické choroby v Lázních Jeseníku, purkyněvský badatel. Jde o osobnost, jež výrazně přispěla k našemu protirakouskému odboji. Bylo to právě o půl sedmého dne 29.srpna 1915, jak se nám svěřil prof. dr. Amerling, kdy na dveře pokoje hotelu Lewi v Aši zaklepal muž, stíhaný rakouskou policií. Dožadoval se rozmluvy s doktorem Amerlingem. Ten byl velmi překvapen, když na návštěvce četl jméno dr. Eduarda Beneše. To jméno mu bylo známé. Z rozhovoru vyplynulo, že ne-se důležitou zprávu za hranice. A tak lékař ašské posádky, který se znamenitě vyznal v cestách a přechodech, pomohl svému příteli, aby za hranicemi splnil důležité poslání. Třebaže tento významný Amerling působil v letech první světové války na západním pomezí naší země, jeho předkové pocházejí z Třebíče na Moravě. Tam žil v polovině minulého století dr. František Amerling, osobní lékař hraběte Valdštejna, postava, jež patří k pokolení lidumilů, kteří na venkově léčili chudé zdarma. Zdá se tedy, že pozdější vztahy Karla Slavoje Amerlinga i profesora dr. Karla Amerlinga k chudíně nejsou ani v tomto ohledu nepodloženy.

Morava byla pro naše genealogická pátrání významná ještě jinak. Zde v Havraníkách na panství křížovníků znojenských je totiž třeba hledat rod, z něhož pocházel otec dr. Karla Slavoje Amerlinga. Pohled do gruntovnice obce Havraníky z roku 1763 uvádí nás k Johannu Amerlingovi, který pracoval jako hospodář a vinař na chalupě č. 75. Byl dvakrát ženat, z prvního manželství je pro nás nejzajímavější syn Jan /nar.1775/, otec Karla Slavoje Amerlinga. Jan Amerling přišel do Klatov v roce 1799, vykoupil se z vojenské služby a pronajal hospodu "U slunce", od roku 1807 vlastnil pak hotel "U bílé růže" /čp.64/. Jan Amerling byl dvakrát ženat:

první žena Rosalie /1779-1806/ byla dcerou Václava Hutary /9.11. 1741-17.4.1808/, kontribučního písaře v Sušici, který s manželkou Annou, rozenou Princovou, měl osm dětí. Druhá žena Jana Amerlinga byla Anna /nar.20.4.1783/, matka Karla Slavoje, dcera chudnického rychtáře Jana Jelínka. Není bez zajímavosti, že sestra paní Anny Amerlingové Marie /nar.26.8.1787/ se provdala za správce schönbornského panství Františka Lambla. Z tohoto manželství vyšli známí učenci Karel, Jan Baptista a Vilém Dušan. Byli tedy Karel Slavoj Amerling a bratři Lamblové bratřenci.

I v Plzni žil Ludvík Amerling /nar.28.12.1818/, bratr Karla Slavoje, kterého známe jako obchodníka a příznivce plzeňské mateřské školy z počátku její činnosti v třicátých letech minulého století. Po příkladu Klatov byla v Plzni před třiceti lety i Amerlingova /dnešní Sudova/ ulice.

Prameny: Státní archiv v Plzni, Státní archiv Brno, Okresní vlastivědné muzeum v Klatovech, Okresní vlastivědné muzeum Domažlice.

Václav Čtrnáct:

Jak vznikala rodová jména

/Několik poznámek k rodokmenu malíře V.Brožíka/

Na rozíe, tj. na rohu u rybníku proti kovárně stával odedávna ve vsi Dyšíně selský dvůr, jehož dějiny mají blízké vztahy k rodovému jménu malíře husitské epopeje Václava Brožíka. Připomíná se již v listině Lipolda z Oseka a v Horomyšlicích z roku 1401, kterému jako vrchnosti tehdy ves patřila.

V 16. století, kdy byla Dyšina v majetku plzeňského panství, hospodařili na dvoře u rybníka Hrochové. Prvá zmínka o nich se činí v knize závětí, fol.50. V pondělí ... září 1502 konšel a zá-

stupce purkmistra Nového města Plzně známo činí, že ...", spolu- sused Jakub Budecký, ... předkládáje komu co dlužen jest a kdož jemu dlužní jsú ... totiž Hroch Věvra Vaně a Jiecha z Dajšiny, první 80 grošů, druhý kopu a třetí 45 grošů". (J.Strnad, Listář král.města Plzně. II. Plzeň 1905, str.490). Další zápisy jsou v Rejstříku mezním(Měst.archiv č.inv.44). Při "vejchozu na lesní meze v Kokotsku" 1576 uvádí starý Bláha, že někdy Václav Hroch s Jindrou " u jistých tří chvojí" vzali řetěz Bušovickým, když tu neprávem štípali dříví. Léta 1578 "vejchozu do lesa Myšího Oujezda přítomní byli Hroch starý" a na jiném místě..."Jindra s Václavem Hrochem a Jakubem starým rychtářem". Roku 1591 na "Kokotsku vykazovány meze Šimonem Jindrou a Václavem Hrochem..." /Rejstřík mezní, fol.92r, 7 a 9, 88. Měst.archiv/.

Před rokem 1607 byl na dvoře u rybníku Hroch Jan. Po něm nastoupil na dvůr Jan syn Bláhy Pojera ze Strápole. Páženil se patrně k vdově Rozíně po Hrochovi, 13.prosince 1607 postupuje mu totiž dvůr Daniel Kašpárek z Palatina, ouředník nad lidmi poddanými" k ruce sirotek Jana Hrocha" / Gruntovní kniha - Dyšina, fol. = Dvůr Hrochovský, Měst.archiv č.inv.239/.

S nastoupením na dvůr Hrochovský ztratil Pojer rodové jméno, stal se Hrochem. A toto přejmenování drží dále, i když potom léta 1623 přešel z Hrochovského na jiný dyšínský dvůr, Šafránovský. Hospodařil tu jako Jan Hroch a po něm je potom dvůr přejmenován na Hrochovský, dnes "u Hrochů". Také dědicové po něm jsou zapiso- vání jeho druhým rodovým jménem - Hroch /Grunt. kniha, dvůr Mandlovský 1651, Jindrovský dvůr 1640, Šafránovský 1669/.

Na starý Hrochovský dvůr u rybníka nastoupil po Pojerovi nejprve jako šafář a v roce 1630 jako hospodář - držitel nejblí- že příbuzný staršího Jana Hrocha Brož /Ambrož/ z Ejpovic. S ním

se dostalo dvoru u rybníka také nového jména, Brožovský, dnes "u Brožů".

Brož měl vnuka Víta /zápis v gruntovní knize z r. 1690/. Po Brožové dceři Kateřině, kteráž byla manželkou některého z krátkodobých držitelů brožovského dvora /Gruntovní kniha, starý Hrochovský dvůr, 1687 a Valochovský dvůr 1653 a 1668/ je jmenován také Brož. V roce 1698 při selských soudech držených jako každý rok, zapsal však městský písař do gruntovní knihy dýšinské, aby odlišil Brože mladšího od staršího, místo 1 kopu (grošů) Vítovi Brožovi - Vítovi Brožíkovi /Brožovský dvůr - starý Hrochovský 12.ledna 1698 a 1699, Gruntovní kniha/. A stejně pak i v zápisech tohoto dvora činí v století 18.

Léta 1692 se Vít přizemil na dvůr Blahošovský. Ujal se jej po svém tchánu Vítovi Šotovi a hospodařil tu do konce roku 1728. V zápisech gruntovní knihy o tomto dvoře je Vít veden jako Brož a také potom jeho syn Václav, kterému postoupil dvůr 10.února 1629. V roce 1754 však zaznamenal opět městský písař, že roční splátku dědicům, příročí nebo vejrunk jak říkali, položil Václav Brožík Víta Brože dědicům /Grunt. kniha, Blahošovský dvůr/.

Od roku 1766 do roku 1825 hospodařil tu syn Václava, Josef. Do gruntovní knihy je zapisován jako otec Josef Brožík. A syn Josefa, který drží dvůr od roku 1825 do 1848 je veden v zápisech rovněž pod jménem Brožík František. Zdrobnělina Brožík se tu ujala jako jméno rodové. Zapisuje tak otce a matku Františka v roce 1788 do matriky i farář dýšinský.

František Brožík měl 10 dětí. Josefa /nar.1810/, Františka 1814/, Kateřinu /1817/, Martina/1819/, Václava /1821/, Josefu 1824/, Alžbětu a Pavla /1828/, Annu /1830/ a Marii /1833/. Nejmladší syn Pavel, jak bývalo zvykem, převzal dvůr po otci, Josef

dostal chalupu, Václav se vyučil sedlářem a měl pak výrobu karoserií v Plzni, František šel na studie a Martin se stal hamrníkem a pecařem na novohuťském hamru u Dýšiny.

Někdy v roce 1850 nebo 1851 naskytlo se Martinovi výhodné místo na hamru u Třemošné. Tehdy se mu narodil synek Václav. Na ledecké faře byl zapsán do matriky k 5.březnu 1851 "na popeleční středu" jak si poznamenala matka do modlitební knihy.

V rodině Brožíků se traduje, že Václav, syn Martina Brožíka, potom akademický malíř, se narodil v Dýšině na dvoře "u Brožíků". Jeho strýc Václav Brožík, výrobce karoserií, se občas rozpomínal, podle výpovědi jeho dcery, ředitelky Anny Kieswetrové, jak Václav malíř se stěhoval v peřinkách na hamr v Třemošné.

Jiří Zykmund:

Rodopisné záznamy o rodinách Perner a Zykmund

Měl jsem to štěstí, že do rodopisu mne zaučovala má nebožka matka, která tuto vášni holdovala od svých mladých let.

Její rodopisné výzkumy opíraly se o velmi rozsáhlé osobní styky se spřízněnými rodinami a o zachovanou velmi starou rodinnou korespondenci. Stálý její styk s nejstaršími členy příbuzenstva, její do hloubky jdoucí zájem pomáhal jí při sledování rozsáhlých příbuzenských vztahů. Ve svých písemných pamětech vděčně vzpomíná svých prarodičů, kteří jí svými vzpomínkami uvedli do studia rodinné genealogie.

Jsouc sama posledním členem plzeňské zvonařské rodiny Pernerů, v Plzni usedlé od r. 1703, vysledovala obsáhlou korespondenci a studiem rozsáhlých rodinných záznamů, výpisů z matrik, městských knih, rodiny Pernerů /plzeňské i českobudějovické větve Steinbachů / Horš.Týn/, Křepinských /z Tábořska/, Mišků /Rokycany/,

plzeňských stranů, Tuschnerů, Plátovských Wellnerů. V jejich rozrodech sleduje i rodiny: Anger, Auer, Bosák, Burgstaller, Čermovický, Daubek, Divíšek, Doubravských /abbé Josef Doorovský/, Dryák, Fiala, Florian, Flossmann, Fodermayer, Fojtik, Fritsch, Gundermann, Hájek, Hecht, Horálek, Höfner, Hrubý, Jahn, Jakobe, Jirimský, Karel, Kautezký, Khodl, Klebr, Klotz, Kock, Komárek, Krepl, Kříž, Kuniofský, Latka, Liška, Lodl, Machek, May, Mišek, Mokr, Moser, Nettel, Richter, Rozsypal, Stelzer, Štefl, Tropp, Volf, Wanka, Zamrzla, Zimmermann.

Z rodin z přízně mého otce sledovala rozrod Zykmondů /Hor. Bukovina u Mnich. Hradiště/, Maděří /Mnichovohradištsko/, Poesznerů /Vřednická rodina na panstvích kapituly u sv. Víta v Praze/, a rodin spřízněných jako Brzybohatý, Fidler, Fousek, Genttner, Jedlička, Klíma, Krejbich, Mendlík, Najman, Teige, Vavák.

Všechny tyto zápisy jsou uloženy v městském archivu Plzně pod inv.č. 4943, 4944.

Sám jsem pokračoval v bádání o rodině mé nebožky ženy, roz. Kadlecové /Mačkov u Blatné/, a rodinách spřízněných. Vyskytují se tu rodiny: Babor, Baloun, Černý, Fiala, Halaburda, Hibrand, Hons, Chott, Chudáček, Janský, Jílek, Kříže, Kobliha, Kostelecký, Meiner, Pravda, Rach, Ruterle, Samec, Smola, Žák.

Z příbuzenstva švagra Dr. Dostála a sestřenic Šulcových sledovány byly rody: Dostál /Podbřezí u Dobrušky/, Duchek /Bílky/, Milota /Plzeň/ a Šulc /Brodce n.Jiz./.

Nejmenuji celou řadu rodin vzdáleného příbuzenstva, kde ani síly mé matky, ani mé nestačily k zachycení veškerých dat. Také u vyjmenovaných rodin nejsou v některých případech vzhledem k rozrůstajícím se rodinám data kompletní.

Přehled základní literatury pro studium heraldiky

Tento přehled si nečiní nároku na úplnost. Je určen především pro potřebu úplných začátečníků v tomto oboru. Zkušené heraldikové zpravidla tato díla znají a podle specializace své záliby i díla další - zde neuvedená. Mnohé z těchto děl je cennou pomůckou i pro genealogy a to především pro ty, kteří se neomezují jen na své vlastní předky, ale pracují i v genealogii feudálních rodin.

Díla mající význam i pro genealogy jsou označena písmenou "G"

Díla obsažená v příruční knihovně - studovně Archivu města Plzně jsou označena: "AMP". Některá z uvedených děl jsou i ve St. vědecké knihovně a to i díla tak vzácná, jako je na př. příručka "U nás". Řadu prací lze získat - při trpělivosti - systémem záznamů v antikvariátech v Plzni, K.Varech i v Praze, případně sledováním nabídkových seznamů ostatních antikvariátů v ČSSR. Z časopisů doporučujeme přihlášku k odběru časopisu Heraldika z Muzea v Jílově u Prahy.

Č a s o p i s y :

- I. HERALDICKÝ ČASOPIS vydává Heraldická společnost - Praha
roč. I. - 1948
roč. II. - 1949

Na tvorbě tohoto zaniklého časopisu se podíleli především: PhDr. František Beneš, JUC. K.J. Horáček, Josef Milde.

- II. DROBNÁ PLASTIKA vydává Čs. společnost přátel drobné plastiky - Praha 4x do roka
1. roč. - 1964, 2. - 65, 3. - 66, 4. - 67, 5. - 68, 6. - 69
Mimo faleristiky, numismatiky a odznaků si všímá i heraldiky jako vědního základu pro výše zmíněné specialisace.

Otázky heraldiky se v této organizaci zabývali především MUDr. Frant. Lobkowicz, A.F.J. Karlovský, arch. B. Šimek, ing.V.Štěch, Jan Žižka, Jiří Louda a Zdeněk Louda, Zdeněk Michal.

- III. HERALDIKA - bulletin pro základní historické vědy,
1.roč. - 1966, 2. - 69

Vydává: Heraldická sekce Kruhu spolupracovníků Muzea těžby a zpracování zlata v Jílovém u Prahy.

redakce: dr.Miloš Klášterský, J.V.Kočandrla, dr.Miloš Zárybnický - řed. muzea.

KNÍŽNÍ PUBLIKACE

1. "G" GROSSES UND ALLEGEMEINES WAPPENBUCH J.Siebmacher:
"AMP" IV - Band /deváté oddělení/:
Der Böhmisches Adel
vydalo: Bauer und Raspe - Verlag
Nürnberg - 1886
2. "G" Groses und allgemeines Wappenbuch J.Siebmacher:
"AMP" IV - Band /desáté oddělení/:
Der Mährische Adel
vydalo: Bauer und Raspe - Verlag
Nürnberg - 1899
3. "G" ZNAMY RODŮ ČESKÝCH Vojtěch rytíř Král z Dobré Vody
/50 tabulek se znaky a genealog. textem - pův.vydání,
dalších 6 tabulek dodatků od V.Krále a 24 tabulek od
A.Masáka. Celkem tedy 82 tabulek s texty/
/pozor - četné genealog. omyly - na př. údaje o vymřelých
rodů, které dodnes žijí. Kresby znaků na svou dobu
velmi dobré úrovně - pouze černobílé.
Vydala společnost přátel starožitností českých v Praze 1894 -
1912 - jako přílohu k časopisu.
4. "G" HERADY, ZNAMKY a TVRZE KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO
"AMP" 1. svazků vydával F.Šimáček, později Šolc a August
Sedláček - Praha
"SVK" poprvé kol r. 1900, druhé vydání

dokončeno po první svět.válce.

Pozn.: Dobré genealogické údaje, značné množství černobílých šrafovaných znaků, převážně od Vojt.Krále rytíře z Dobré Vody.

5. "AMP" HERALDIKA Vojtěch Král ryt. z Dobré Vody
Souhrn pravidel a předpisův znakových - 800 obrazů
v textu a na přílohách, část barevně.
vydal: Rudolf Storch - Praha - 1900
6. "G" STUDIEN UND MATERIALIEN ZUR SPECIALGESCHICHTE
"SVK" UND HEIMATSKUNDE DES DEUTSCHEN SPRACHGEBIETS
"AMP" in Böhmen und Mähren
Friedrich Bernau
Heraldické přílohy: 10 barevných tabulí po deseti
znacích /celkem tedy 100 znaků/ šlechty české i cizí
usedlé v našem pohraničí, velmi dobré úrovně. V textu
cenné kapitoly genealogické a další četné ilustrace
zvl. rodových náhrobků a epitafů.
vydalo: K.u.K.Hof und Universitäts
Buchhandlung - Praha - 1903
7. "AMP" ČESKOMORAVSKÁ HERALDIKA Martin Kolář - upravil Aug.
Sedláček
1. část - všeobecná /nauka/
Vydala Č. akademie pro vědy slovesnost
a umění - Praha - 1902
8. "G" ČESKOMORAVSKÁ HERALDIKA August Sedláček
"AMP" 2. část - zvláštní /blasonování a třídění znaků rodových
dle erbovních znamení/
Vydala Č. akademie věd a umění
Praha - 1925
9. ZNAMY STAVU KNĚŽSKÉHO V ČESKÝCH ZEMÍCH
Břetislav Štorm
/s ilustracemi autora/
Vydala: Družina literární a umělecká
sbírka: "Klenot" Olomouc - 1929
1. svazek - 500 číslovaných výt.
10. BÁJEČNÁ ZVÍŘATA, OBLUDY A NESTVŮRY Břet. Štorm

- /kniha heraldiky a kresby/
náklad 200 výtisků
Vydal: Babler a Durych - Praha - 1936
11. "G" DEUTSCHE WAPPENKUNST Heinrich Hussmann
Pozn.
Názorná a dobrá příručka německé heraldiky - v mno-
hém odlišné vývojově od naší, barevné ilustrace pře-
vládají nad textem. Autor si všímá aspektů genealogic-
kých, zvl. erbovních vývodech.
Vydal: Insel - Verlag - Leipzig -
rok neudán, vyšlo mezi 1935-
1938
12. BŘETISLAV ŠTORM uspořádal dr. Zdeněk Zenger
Sborník - přehled knižního a grafického díla za léta
1926 - 37, vydáno s ilustracemi /i herald./ B.Štorma
u příležitosti první výstavy prací B.Š. ve dnech 3. -
10.10. 1937
Česká akciová tiskárna - Praha-1937
13. "AMP" KNIHA KRESEB Ing.arch.Břetislav Štorm
/značná část věnovaná vkusu v heraldické kresbě/
Vydal: Vyšehrad - knihy Řádu -
Praha - 1939
14. "AMP" ÚVOD DO HERALDIKY Ing. arch. Břetislav Štorm
/stručná příručka heraldiky/
Vydal: Vyšehrad - knihy Řádu -
Praha - 1940
15. "G" ERBOVNÍ KNÍŽKA NA ROK 1922 redigoval: B. Štorm
"AMP" Pozn.
Všechny erbovní knížky obsahují mimo odborných herald.
statí i část zvanou kronika s důležitými genealog. in-
formacemi o šlechtě uselbě v Čechách a na Moravě.
V dobrých herald. černobílých kresbách převládají
práce K. Schwarzenberga a B. Štorma. Tyto bibliofilské
tisky vycházely na výtečném papíře a počítalo se s kolorováním
znaků sběrateli - čtenáři.
Vydal: Řád - Praha - únor 1935
náklad: 330 výtisků

16. "G" ERBOVNÍ KNÍŽKA NA ROK 1936 redigoval: B. Štorm
"AMP" Vydal: Řád - Praha - leden 1937
Náklad: 550 výtisků
17. "G" Erbovní knížka na rok 1937 redigoval: Ing. arch.
B. Štorm
Vydal: Řád - Praha - 1938
Náklad: neudán - asi 550 výtisků
18. "G" Erbovní knížka na rok 1938 redigoval: Ing. arch.
"AMP" B. Štorm
Vydal: Řád - Praha - říjen 1938
Náklad: 530 výtisků
19. "G" Erbovní knížka na rok 1939 redigoval: B. Štorm
"AMP" Vydal: Vyšehrad - v knihách Řádu
na podzim 1939,
Náklad: 530 výtisků
20. "G" Erbovní knížka na rok 1940 redigoval: Dr.B. Lifka
"AMP" Vydal: Vyšehrad v knihách Řádu -
1940
Náklad: 500 výtisků
21. "G" Erbovní knížka na rok 1941 redigoval: Dr. B. Lifka
"AMP" Vydal: Vyšehrad v knihách Řádu -
únor 1941
Náklad: 1000 výtisků
22. H E R A L D I K A - čili Karel Schwarzenberg
"AMP" přehled její teorie se zřetelem k Čechám na vývojovém
základě. /Četné černobílé kresby, jedna barevná pří-
loha - ilustrace autor + B. Štorm. Nejmodernější a
nejdokonalejší učebnice heraldiky po odborné, jazyko-
vé a stylistické stránce.
Vydal: Vyšehrad - knihy Řádu -
L.P.1941
23. "AMP" O POČÁTCÍCH ERBU PRAŽSKÝCH CECHŮ Dr.Vlad.J.Sedlák
/Poznámky o jediném "živém století" cechovní heraldiky/
Vydal: Svaz přátel rodopisu -
Praha - 1945
24. HERALDICKÝ SLABIKÁŘ Josef Milde + V. Palivec

- ilustrace - znaky: Jiří A. Švengsbir,
Vydala: Jednota starých českých
rodů
Náklad: 100 výtisků Praha-1946
25. "G" RAK V ČESKÉ HERALDICE M.M. Novotný
"AMP" Pozn. Popisy českých erbů se znamením raka či račích
klepet.
Vydal autor vlast.nákl. 1947
26. "AMP" ZNAMY MORAVSKÝCH MĚST František Zvolský
Pozn. podle J. Mildeho: 30 málo zdařilých reprodukcí,
i archv. údaje nevěrohodné.
Nákladem vlastním autor - Brno -
1947
27. ZNAMY ČESKÝCH MĚST František Zvolský
"AMP" Pozn. Sešitové nedokončené vydání, nedobré černobílé
reprodukce erbovních diplomů, privilegií a pečetí.
Nákladem vlastním - autor - Brno
1948 - 9
- 27a. "AMP" Bývalá česká šlechta předbělohorská i pobělohorská na svých sídlech v Čechách i na Mo-
ravě a ve svých znacích. Rud.Bačkovský
Vydal Bačkovský, Praha 1948
28. "G" UNHOŠŤSKÉ RODY ERBOVNÍ Václav Kočka - text, arch.
"AMP" Pozn.: Vlad.Janovský-kresby znaků
/černobílé/
Monografie věnovaná šlechtě v městě usedlé, ale též
erbovním měšťanům.
Vydal: Svaz přátel rodopisu -
Praha - 1948
29. "G" U N Á S Zdeněk Radslav hr. Kinský - text
Jiří Louda - znaky - jen prvot.štiny,
bez přileb a klenotů - barevné,
Genealogicko-heraldická příručka o 20 českých či po-
češtěných šlecht. rodinách panského stavu. Zachycuje
jejich stav v r. 1948 a v r. 1848.
Vydal: Vítězslav Klemens - Chlumec
nad Cidlinou - 1948 - 300 výt.

30. ZNAMY NAŠICH MĚST text i kresby: Jiří Louda
edice: "Kukátko" - výběr 44 měst, znaků z Čech a Mo-
ravy /výběr pro děti/
Vydalo: SNDK-Praha-1961
Nákl.: 15 tisíc výt.
31. LIDÉ - VĚCI - DOBRODRUŽSTVÍ - magazín chytrých dětí
sv. 4
tam články: Podivná znamení - na str. 173 od J.Loudy
o rodové heraldice. V ilustracích a podtitulcích dvě
tisk. chyby.
Vydalo: SNDK - Praha - 1962
Nákl.: 20 tis. výt.
32. "AMP" DIE LINESINGER
/in Bildern der Manesischen Handschrift/
Pozn. 24 tabulí faksimile iluminací z raně got.něm.
rukopisu se znaky.
Vydal: Insel - Verlag - Leipzig
1962
33. ČESKÁ MĚSTA Jiří Louda + Josef Herčík
edice: "Okó" - 111 městských znaků + text + ilustrace
Vydalo: SNDK - Praha - 1964
Nákl.: 20 tis. výt.
34. EUROPEAN CIVIC COATS OF ARMS Jiří Louda
Pozn. Evropské znaky měst - 320 měst. znaků se struč.
textem. Chystá se vydání i v němčině.
Vydala: ARTIA - Praha pro nakl.
Paul Hamlyn - London-1966
35. ZÁKLADY HERALDIKY Adolf F. J. Karlovský
Pozn.:
Stručná brožura s dobrým textem. Několik černobílých -
žel nikoliv podstatu heraldiky vysvětlujících - kre-
seb autora.
Nové vydání připravuje Heraldická sekce Muzea v Jílo-
vem u Prahy.
Vydala:
Čs. společnost přátel drobné
plastiky - Praha - 1966
36. "AMP" SLOVENSKÉ MESTSKÉ A OBEČNÉ ERBY doc.dr.Jozef Novák
Pozn. výborná publikace v textu zpracovaná s pečli-

vostí archivního badatele. Úroveň černobílých kreseb
znaků slabá.

Vydala Slovenská archivná správa
Bratislava - 1967
Nákl.: 1400 výtisků

Poznámka:

Uvedené publikace jsou uvedeny v přibližně chronologickém
pořadí a tak prozrazují mimořádně i trojí temné období pro rozvoj
všech společenských věd - nejen heraldiky. Jsou to období obou
světových válek a dále období od r. 1949 do r. 1961.

V případě potřeby bude tento seznam v budoucnosti doplněn
informacemi o některých dalších dílech.

Zdeněk L o u d a

=====

Zpravodaj kroužku přátel rodopisu a heraldiky při Městském archivu
v Plzni. Vydává Městský archiv v Plzni. Březen 1969. Redaktor
Dr. Miloslav Bělohlávek, Městský archiv v Plzni, Veleslavínova 19.
Povoleno Odborem školství a kultury MěstNV v Plzni č.j.škol/260/69
Čin. z 7.2. 1969.